

RIJEČ UREDNICE / A WORD FROM THE EDITOR-IN-CHIEF

Na 40. redovnoj sjednici Vijeća Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu 9. marta 2020. godine imenovana je nova Redakcija časopisa *Historijska traganja/Historical Searches*, koju, na moje lično zadovoljstvo, čine historičari s zavidnim naučnim opusom i iskustvom. Međutim, u uslovima globalne pandemije koja je značajno utjecala na našu svakodnevicu, ali i poslovne planove poseban izazov bio je provesti sve one procedure koje podrazumijeva priprema i objavljivanje naučnog časopisa. Redakcija se našla pred još jednim izuzetnim izazovom, a to je na koji način ostati dosljedan konceptu prethodnih brojeva *Historijskih traganja*, a istovremeno obogatiti sadržaj i donijeti nešto novo. Veoma srčanom saradnjom i visokim nivoom profesionalnosti kako članova redakcije, autora radova tako i recenzenata uspjeli smo adekvatno odgovoriti na zadato.

Ovogodišnji broj *Historijskih traganja* zainteresiranoj javnosti prezentira trinaest članaka, od toga osam izvornih naučnih i pet preglednih radova. To su članci koji se bave različitim povijesnim periodima, od srednjeg vijeka pa sve do 1990-ih godina. U njima autori, na osnovu neobjavljenih i objavljenih izvora, štampe i brojne relevantne literature ukazuju na povijesne činjenice, kontekstualiziraju, analiziraju i propituju učestvujući u savremenom naučnom dijalogu, kritičkom promišljanju i neophodnom diverzitetu pristupa.

U prvom članku ovogodišnjeg broja Altan Çetin detaljno prati aktivnost Memlučke države i njenih sultana i proces potiskivanja križara tokom XIII i XIV stoljeća iz istočnog Mediterana. Adis Zilić donosi nova saznanja o počecima procesa prevage vlastele, konkretno Radivojevića, u odnosu na vladara tj. ustupanje prava institucije krune vlasteli na ubiranje prihoda i

uprave koncem XIV stoljeća u Drijevu, trgu koji je predstavljao značajan emporij u ukupnoj privredi srednjovjekovne Bosne. Na osnovu izvorne arhivske građe Kemal Bašić značajno nadograđuje naša dosadašnja znanja i umjesto, do sada poznatih 19, predstavlja osnovne podatke o djelovanju čak 38 zborničkih sandžakbegova (od konca XV do konca XVI st). Fahd Kasumović pomno analizira strukturalne promjene u osmanskoj Bosni od kraja XVII do polovine XIX stoljeća fokusirajući se na proces fiskalne transformacije tj. ukidanje filurije i paušalnih novčanih daća kao i prijelaz na režim naturalne desetine pri čemu ukazuje i na društveno-ekonomske posljedice ovih promjena. O zakonskoj regulativi “mešovitih brakova”, izmjenama legislative, ali i ograničenoj odgovornost Vrhovnog šerijatskog suda (1879) u ovom domenu tokom austrougarske uprave Bosnom i Hercegovinom piše Ninja Bumann i ukazuje na konkretne slučajeve i brojne probleme pomenutih bračnih zajednica. Tomasz Jacek Lis piše o Rusinima u Bosni i Hercegovini, tačnije doseljenoj rusinskoj inteligenciji angažiranoj u austrougarskoj administraciji koja je, najvećim dijelom, i nakon Prvog svjetskog rata ostala da živi i radi ovdje. Na osnovu vrijedne fotografske građe zaostavštine Marice Vojnović (Zavičajni muzej Visoko) Habiba Efendira-Čehić i Dženana Arnautović rekonstruiraju proces razvoja fotografije, ukazuju na rad fotografskih ateljea kao i prvih akademskih fotografa u Bosni i Hercegovini krajem XIX i tokom prve polovine XX stoljeća. Nikica Barić iscrpno ukazuje na odnos njemačke vojske i vojnih i civilnih vlasti Nezavisne Hrvatske Države (NDH) i njeno postepeno ostvarivanje premoći i analizira njemačke represivne mjere prema partizanima i Narodnooslobodilačkom pokretu, ali i stanovništvu Bosne i Hercegovine. Na osnovu dokumenata dostupnih arhiva vazduhoplovnih jedinica, vojnih i civilnih vlasti u Sarajevu, te relevantne literature Sead Vrana analizira njemačko (od aprila 1941), a od novembra 1943. i savezničko bombardiranje Sarajeva, ukazuje na povode, ciljeve i razorne posljedice ove aktivnosti. Siniša Lajnert sa dva aspekta, onog povijesti institucija ukazuje na organizaciju Ravnateljstva državnih željeznica Sarajevo od 1941. do 1945. godine, dok sa aspekta povijesti tehnologije transporta analizira njegovu željezničku

infrastrukturu ozbiljno *uranjajući* u povijesni kontekst. Oslanjajući se na arhivske dokumente Draženko Đurović akcentira pitanje *informbirovske loma* bosanskohercegovačkog partijskog i republičkog rukovodstva posebno se osvrćući na *držanje* Rodoljuba Čolakovića, prije i nakon sjednice Politbiroa CK KPJ i Pokrajinskog komiteta KPJ za Bosnu i Hercegovinu 7. jula 1948. godine. Merisa Karović–Babić u svom članku analizira teorijske rasprave i različite vizije; britansku, francusku i onu američkog Kongresa; te diplomatske aktivnosti koje su prethodile formiranju Snaga za brze reakcije (RRF) čija namjena tj. cilj djelovanja rezolucijom Vijeća sigurnosti početkom juna 1995. nisu bili potpuno jasni. Sa pozicije savremenog insistiranja na multidisciplinarnoj i transdisciplinarnoj saradnji, Indira Kučuk–Sorguč otvara pitanje inicijative i mogućnosti organiziranja itekako potrebnih studija antropologije i etnologije u Bosni i Hercegovini.

U drugom dijelu časopisa, u rubrici Prikazi predstavljeno je devet knjiga i zbornika radova domaćih i inostranih autora koji na osoben način ukazuju na aktuelne povijesno-istraživačke teme, njihovu motivaciju i umješnost u sagledavanju određene problematike uz osnovne smjernice na što se treba fokusirati u daljnjem istraživanju.

Sigurna sam da ovogodišnji sadržaj doprinosi *sazrijevanju* i etabliranju *Historijskih traganja* kao značajnog naučnog časopisa. Ostajemo dosljedni svojoj osnovnoj misiji (historija *grč.* vidjeti, znati, ispitivati), neopterećeni brojem stranica niti starinom povijesnih tragova. Istovremeno, otvoreni za prijedloge i sugestije, saradnju i publiciranje radova koji će doprinijeti *višedecenijskom akumuliranom saznanju* o prošlosti.

Dr. Dženita Sarač–Rujanac